

Wolfe Mays pokušava naći dodirne točke između marksizma i fenomenologije. U tu svrhu on analizira Sartreove marksističke spise, prilog Merleau-Pontyja filozofiji povijesti te pokušaj nekih talijanskih filozofa da povežu marksizam i fenomenologiju putem Husserlove koncepcije »Lebenswelta«. Autor zaključuje da postoji radikalna razlika između marksističkog i egzistencijalističkog praxis-a, te da je Husserl, za razliku od Marxa, više preokupiran poviješću ideja negoli socijalno-ekonomskim aspektom povijesti.

Philip Pettitova kontribucija osvjetljava koncepciju životnih »uloga« kao centralne teze Alfreda Schutza. Članak je zanimljiv i prikazuje aspekte filozofskog razmišljanja čovjeka, koji je našem čitateljstvu relativno slabo poznat.

U svom završnom prikazu urednik Edo Pivčević već uvodno otvara mogućnosti aktualnijim filozofskim pristupima nego što je to filozofski sustav Husserlove fenomenologije ili logičko-lingvističke analize. Već uvodno se osjeća prizvuk osobnog iskustva sa starog evropskog kontinenta, koje je kroz egzistencijalnu patnju velikih nada i još većih razočaranja preraslo samodopadne skolesticizme suvremenih akademika. Autor ukazuje na čor-sokake lingvističkih analitičara kada identificiraju sposobnost ili vještinu u obavljanju određenih stvari i posjedovanje pojma. Konceptualna misao jest temelj i korektiv za jezičnu sposobnost. U svom pristupu pojmu, fenomenolog pak naglašava važnost određenih načina iskustva. Autor tvrdi, da su oba pristupa nedovoljna da ukažu na osnovnu karakteristiku pojma, njegove »utjelovljenosti« u svijet i život, što zahtijeva kompleksniju strukturnu analizu koja se, između ostalog, služi fenomenološkim i lingvističkim pojmovnim instrumentarijem, ali ga nadilazi. U ovoj otvorenosti prema svijetu kao matrixu za pojam, kao totalitetu intersubjektivne participacije čovjeka kao relacionalog bića, izbjegava se očita opasnost Husserlova fenomenološkog sustava da preraste u samozatvorenu, idealističku ontologiju, u mit čovjekove usvjesne autorelacije, i otvara se mogućnost za aktualnije i goručije pokušaje filozofskog osvjetljavanja sudbonosnih životnih situacija današnjeg čovjeka. Ovu otvorenost pronaći već u samoj epistemskoj karakteristici fenomenologije, koja pretpostavlja komunikabilnost i intersubjektivnost, temeljni je cilj i glavna zasluga Pivčevićeva članka.

Knjiga je stručno pisana i u tom smislu zaslužuje najveću pažnju.

VRIJEME I TAJNA

Bernhard Welte, Zeit und Geheimnis, Freiburg, 1975.

Ivan Čagalj

Deset godina je »šutio« freiburški filozof, da bi se poslije *Auf der Spur des Ewigen* opet javio sa svojim ovecim djelom *Zeit und Geheimnis*. S ovim filozofsko-teološkim radom Welte u prvom redu želi pružiti svoj doprinos za »stvar Božju u vremenu svijeta«. Polazeći od pojma vremena, i to onoga vremena u kojemu se mičemo, živimo, sebe i druge doživljavamo, pisac nastoji doći na obzorje Transcendencije, na obzorje tajne, t. j. na tragove Vječnoga i na tragove Božjeg objavljivanja u Isusu Kristu. Djelo se sastoji iz pet dijelova: *glavne značajke vremena i personalnosti, misli o analizi i kritici sadašnjeg vremena, misli o Bogu i religiji, doprinosi o povijesti Božje misli i teologije te filozofske misli o stvari teologije.*

Kod Weltea isti čovjek filozofira i vjeruje. Zato, naočiti, i pomalo konfuzna metodska izlaganja u odnosu između misli i teologije. Autor je toga svjestan, ali on to ne želi zaobići. Koja je glavna misao djela? — Sve prolazi. Dolaznje, odlaženje, bivovanje vremena ne ostavlja iza sebe nikakvu supstanciju.

Prošlost, sadašnjost i budućnost, tri glavne karakteristike vremena, završavaju u smrti, u kojoj vrijeme tek poprima obilježje tajne. Ljudsko iskustvo, svi njegovi doživljaji, svi njegovi krikovci, patnje, veselja, svadbe i tužni rastanci, sve su to samo povijesni događaji, puni povijesnosti i sudbina, kojima smrt izlazi u susret kao nezaobilazna i nenadmašiva točka na horizontima ljudskih sanjarenja. »Smrt je nadvladavajuće, najočitije iskustvo, doživljaj, u kojem svi drugi doživljaji tonu i u kojem se svi planovi stavljaju na stranu«. Samo nada i vjera mogu prekoraciiti granice i kob smrti i čovjeku reći, da nije smrt zadnja, koja ima riječ. »Nada vjere gleda, u ovom pravcu gledajući, u tamno svjetlo i u neshvatljivi sud Božji.«

Jedna od daljnjih, osobito na ekumenskom području, misli jest izlaganje različitosti vjerske ispovijesti u odnosu na zajedničko porijeklo ljudskog bitka. S pitanjem: Zašto je uopće nešto, a ne ništa? otvara se put u pitanje smisla kao ljudsko pitanje o Bogu, gdje je mogućnost ateizma uvijek podređena ovom praiskonskom doživljaju bitka. No »ništa nije prazno ništa«. Etička nas odluka uči, da i ono nosi, da djeluje: od ove odluke čujemo uvijek nanovo apel: Povjeri se, pristupi u bestemeljno i šuteće toga ništavila, i vjeruj. Ono će te nositi. Njegova tiha moć velika je, bez konkurencije, veća od svega što se inače pojavljuje kao veliko i snažno.

Suočen s Martinom Heideggerom i njegovom filozofijom (upadljivo je kako je Welte pozna do u tančine), autor pokazuje da je pitanje o Božjem Bogu na odvajanju od zapadne metafizike najunutarnija sve pokrećuća riječ njegove misli. Za Weltea Heideggerova filozofija nije nipošto negacija teologije i metafizike, nego jedno tiho »prisluskiivanje i čekanje, u kojem se to prisluskiivanje i čekanje zbiva, da se povjerimo skrivenim uputama, da bismo mogli nešto poprimiti u bitkom i bogom—zaboravljenom vremenu s onu stranu metafizike i na jednom putu, koji je s metafizikom napustio obična osiguranja racionalnosti«. Da bi posljedice Heideggerove filozofije unutar teologije što bolje osvijetlio, Welte se u posebnom odsječku pozabavio s odnosom između M. Heideggera i Tome Akvinskoga, pokazujući da je i sam Toma upao u »zaboravljenost« bitka, ali istodobno naglašujući da se je Toma vinuo iznad metafizike, u kojoj je došlo do zaboravljenosti bitka.

»Događaj Isusov« važan je dio djela. Taj događaj nam je bliži nego veličanstveni apstraktni govor grčke filozofije. Zato on mora biti centar i mjerilo teologije, dogmatike i svih teoloških izlaganja, zaključuje Welte.

SPLITSKI KAPTOL

Dr. Ivan Ostojić, Metropolitanski kaptol u Splitu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975., str. 364 i 12 listova fotosa.

Slavko Kovačić

Kaptoli su već dosta davno počeli gubiti na važnosti. Novovjekim promjenama društvenih i političkih prilika izgubili su najprije nekoć prilično naglašenu ulogu u građanskopravnom životu. U novije vrijeme naglo im je oslabila i materijalna baza, jer je njihove stoljećima brižno čuvane posjede temeljito uzdrimala agrarna reforma, a ratne i poratne prilike svele su ih na minimum, ponegdje gotovo na ništa. Napokon poslije Koncila i u crkvenoj upravi nekadašnja uloga kaptola sve više prelazi na svećeničko vijeće. Kaptoli će se, po svemu izgleda, vratiti na svoju početnu ulogu, pa ako prežive sadašnje promjene, biti samo zborovi svećenika zaduženih za liturgijsko-pastoralnu službu katedrala i drugih značajnijih crkava.